

3. Hřebečenský montánní výšlap

3. Hengstererbener Montanwanderung

19. 7. 2014

Tuto akci finančně podpořil Karlovarský kraj.

Diese Veranstaltung wurde vom Karlsbader Kreis finanziell unterstützt.

Dědičná štola Blasius

Dědičná štola Blasius představovala od konce 18. století hlavní odvodňovací štolu pro cínové doly na Zadní Hřebečné soustředěné do komplexu dolu Mauritius. Byla zaražena v roce 1751 v naději, později naplněné, že se její pomocí podaří zajistit odvodňování dolů do větší hloubky a zastihnout další bohaté zásoby cínové rudy. Její ústí leží v údolí Bystrice v nadmořské výšce cca 875 m, a je tak umístěno téměř o 50 výškových m níže než ústí Festenberské štoly, která plnila roli hlavní dědičné štoly už od poloviny 16. století. Už v roce 1765 dosáhla štola Blasius délky 320 láter (zhruba 600 m) a po svém dokončení před rokem 1785 umožnila těžbu z hloubky až přes 200 m. Doly na Hřebečné se tím staly nejhlubšími cínovými doly v české části Krušných hor.

Od svého ústí vede štola prvních 380 metrů ve svorech, poté proniká do žul a v 725 m od ústí dospívá k hlavní šachtě dolu Mauritius. Kolem ní prochází v hloubce 84 m. Hned za šachtou štola zastihuje obě hlavní cínonosné žíly Mauritius a Führinger a je ražena směrem k SSV střídavě v jedné nebo druhé z nich dalších asi 780 m až k výrazné východozápadní poruše zvané starými horníky Fäule, na níž cínové ložisko Hřebečná v podstatě končí. Celková délka štoly tak dosahuje 1,6 km.

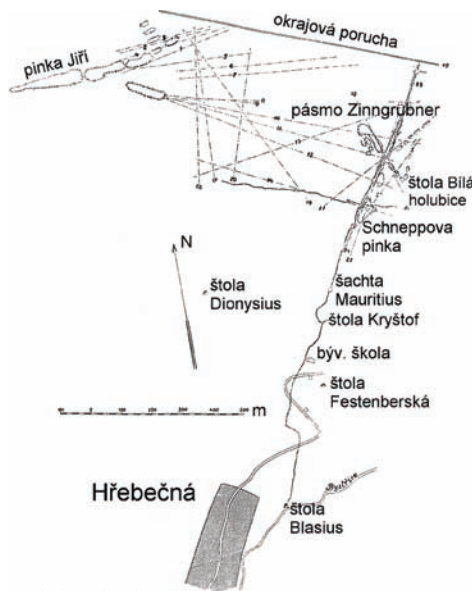
Štola zejména ve své úvodní partii prochází tektonicky silně postiženými horninami, a často proto docházelo k jejím závalům. Při průzkumu ložiska na počátku 30. let 20. století byla znovu vymáhána a v provozu pak byla ještě během 2. světové války a na počátku 50. let. V současnosti je její ústí patrné již jen podle mohutného výtoku důlních vod, štola však v důsledku zavalení plní svou funkci jen zčásti, a zatopeny jsou tak i partie dolu až do výšky cca 10–15 m nad štolou.

Erbstollen Blasius

Der Erbstollen Blasius stellte vom Ende des 18 Jh. an den bedeutendste Entwässerungstollen für die Zinnbergwerke in Hengstererben dar, welche um den Schacht Mauritius konzentriert waren. Die Arbeiten auf diesem Stollen haben ihren Anfang im

Ústí štoly Blasius je sice zabořené, svou odvodňovací funkci však štola stále částečně plní
Das Mundloch des Blasius Stollens ist zwar verbrochen, seine Entwässerungsfunktion allerdings erfüllt er noch zeitweise

Průběh štoly Blasius
Verlauf des Blasius Stollens

Jahre 1751 genommen in der Hoffnung, welche später erfüllt wurde, dass mit der Errichtung dieses Stollens reiche Zinnerze eingefahren werden und gleichzeitig auch eine Entwässerung des ganzen Systems geschaffen würde. Das Stollenmundloch befindet sich im Wistritztal in etwa 875 m über dem Meeresspiegel und damit ist es um 50 Meter tiefer als das Niveau des Festenberg Stollens, welcher seine Rolle als Hauptentwässerungsstollen schon ab Mitte des 16. Jh. erfüllte.

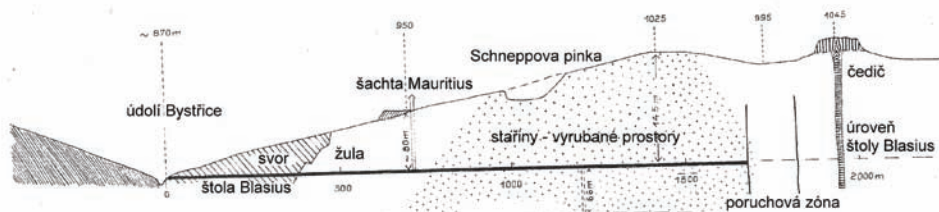

Zadní partie Blasiovy štolý v roce 1946 (archiv České geologické služby)
Der hintere Teil des Blasius Stollens im Jahr 1946
(Archiv des Tschechischen geologischen Dienstes)

Bereits im Jahr 1765 erreichte der Blasius Stollen eine Gesamtlänge von 320 Klafter (etwa 600 m) und nach Vollendung im Jahre 1785 ermöglichte er die Zinnerzförderung bis in eine Tiefe von mehr als 200 Meter. Die Gruben in Hengstererben waren damit die tiefsten Zinngruben im böhmischen Teil des Erzgebirges.

Von seinem Mundloch führt dieser Stollen die ersten 380 Meter im Schiefer und danach geht er in die Granite ein. In einer Länge von 725 m von seinem Mundloch aus erreicht der Blasius Stollen den Mauritiusschacht in 84 Meter Tiefe. Kurz hinter dem Schacht erreichte der Stollen die beiden Haupterzgänge und zwar Mauritius und Führinger Gang. Weiter ist er in Richtung NNO getrieben, wechselnd in beiden Erzgängen, weitere 780 Meter bis zu der bedeutenden geologischen Störung, welche in Richtung Ost-West verläuft und von den Alten „Fäule“ genannt wurde. Auf dieser Fäule endete auch praktisch die Hengstererbener Zinnerzlagerstätte. Die Gesamtlänge dieses Stollens erreichte damit 1,6 km.

Der Stollen ist vor allem in seiner Anfangspartie in weiches Gestein getrieben und damit waren in diesem Bereich öfters Brüche zu sehen. Während der Untersuchung dieser Lagerstätte Anfang 1930er Jahre wurde der Stollen wieder aufgewältigt und war dann noch später während des Zweiten Weltkrieges und Anfang der 50er Jahre in Betrieb. Heute ist das ehemalige Stollenmundloch nur durch gewaltigen Ausfluss von Grubenwassern erkennbar. Der Stollen erfüllt seine Aufgabe nur zeitweise, weil viele Brüche verursachen, dass der Wasserspiegel auf ca. 10–15 Meter über seinem Niveau steigt.

Geologický profil Blasiovy štolý
Geologisches Profil durch den Blasius Stollen

Stoupy na drčení cínové rudy

Již Schallerova Topografie Království českého z roku 1785 uvádí, že ve spodní části Hřebečné stávala řada stoupen a dalších báňských objektů. Zde, v údolí Bystřice, kde byl dostatek vody k pohonu vodních kol potřebných strojů, se od nejstarších dob nacházelo provozní zázemí dolu Mauritius. I když několik stoup bylo umístěno i těsně pod hlavní šachtou, většina jich pracovala v údolí a ruda se sem vozila od dolu ve vozech. Po rozdrčení ve stoupách a koncentraci v rudních prádlech se získaný rudní šlich odvážel zpět k dolu do hutě k roztavení na čistý cín.

Na základě starých map a písemných pramenů lze ve spodní části Hřebečné bezpečně lokalizovat umístění pěti stoupen, patrně jich zde však bylo mnohem víc. Jedna z nich stála právě v těchto místech. Disponovala vícenásobným zdrojem pohonné vody, která k ní proudila jednak odbočkou ze spodního vodního příkopu Gefeller, dále vodním tokem z návrší u štolý Eustach a také krátkým vodním náhonem z Bystřice. Od stoupy byla voda odváděna zčásti do Bystřice, zčásti vodním příkopem k další stoupě umístěné poblíž ústí štolý Blasius.

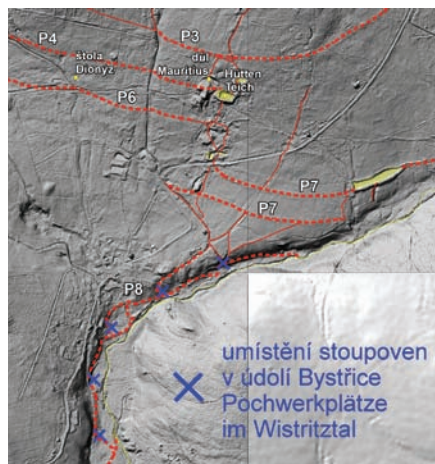
Stoupy v údolí Bystřice byly v provozu částečně až do 70. let 19. století, jako poslední přežila stoupa, která pracovala těsně pod „restaurací U Jirky“. Stoupa, u níž stojíme, byla již v 30. letech minulého století v rozvalinách.

Stoupa na drčení rudy (Agricola, 1556)
Pochwerk (Agricola, 1556)

Zinnpochwerkplatz

Schon im Jahr 1785 ist in Schaller's Topographie des Königreichs Böhmen erwähnt, dass im unteren Teil von Hengstererben sich viele Gebäude befinden, welche im direkten Zusammenhang mit dem Zinnabbau stehen. Hier im Wistriztal, wo genug Wasser für den Antrieb der Wasserräder und anderen Einrichtungen zur Verfügung steht, war schon von Anfang an das eigentliche Hinterland für die Zinnerzbearbeitung. Wenn auch schon einige Pochwerke direkt unter dem Mauritiussschacht positioniert waren, die meisten standen hier im Tal und das Erz wurde hierher mit Wagen gebracht. Nach der Zerkleinerung in Pochwerken und nach dem Waschen in Erzwäschen wurde der gewonnene Erzschlich wieder zurück zum Schacht gebracht, wo dann auf gediegen Zinn geschmolzen wurde.

Umístění stoupen v údolí Bystřice
Pochwerkplätze im Wistriztal

Alten Mappen und schriftlichen Erwähnungen zufolge können wir im unteren Teil von Hengstererben 5 Pochwerke genau lokalisieren, mit großer Wahrscheinlichkeit waren hier aber deutlich mehr. Eines von diesen stand damals genau auf dieser Stelle. Es hatte mehrere Wasserquellen für den Antrieb, und zwar war eine Quelle am Abzweig vom unteren Wassergraben „Gefeller“, die zweite vom Eustach Stollen und die dritte mit einem kurzen Wassergraben vom Bach Wistritz. Das benutzte Wasser wurde dann zum zweiten Pochwerk geleitet, welches in der Nähe vom Blasius Stollen stand.

Die Pochwerke im Wistritztal waren teilweise bis in die 70er Jahre des 19. Jh. in Betrieb. Das letzte Pochwerk befand sich unterhalb, wo heute das Gasthaus „bei Jirka“ steht. Das Pochwerk, bei welchem wir jetzt stehen, war schon in den 30er Jahren des 20. Jh. zerfallen.

Báňský rybník Gefeller Teich

K zásobování stoup v údolí říčky Bystřice pohonnou vodou byl nejpозději v 18. století vybudován také báňský rybník Gefeller Teich o rozloze 3 400 m², do něž byla přiváděna voda 425 m dlouhým náhonem z Bystřice. Z rybníku pak byly západním směrem vedeny dva odvodní příkopy o délce 460 m (horní příkop) a 750 m (spodní příkop), vzdálené od sebe 70 m. Horní příkop vedl do těsné blízkosti Festenberské štoly k dřevěnému

Báňský rybník Gefeller Teich
Gefeller Teich

objektu, který byl vybaven vodním kolem a sloužil jako další provozní objekt dolu Mauritius, jehož přesný účel je dnes však neznámý. Spodní příkop na své trase nabíral i vodu svedenou příkopem od hutě dolu Mauritius a rovněž i vodu vytékající z Festenberské štoly. Ještě v polovině 19. století byly oba příkopy funkční v plném rozsahu, vodní mapa z konce 19. století registruje už jen jeden z nich, a to jako rozpadlý.

Nádrž Gefeller Teich je v současnosti sice bez vody, ale dosud plně zachovaná. Na jižní a západní straně má mohutnou sypanou hráz s patrnými propustmi, na severní hraně je částečně vyzděná. Do značné míry se dosud zachoval i přivodní náhon, naproti tomu oba odvodní kanály, dobře patrné ještě na leteckých snímcích z 30. let minulého století, jsou dnes v terénu již prakticky neznatelné.

Gefeller Kunstteich

Zur Wasserversorgung der Pochwerke, welche im Wistritztal standen, war spätestens im 18. Jh. auch der Gefeller Teich errichtet. Dieser Teich hatte eine Gesamtfläche von 3400 m², und das Wasser wurde hierher in einem 425 Meter langen Wassergraben vom Bach Wistritz herangeführt. Vom Teich aus wurden dann in westliche Richtung zwei Entwässerungsgraben geführt, und zwar der eine (obere) 460 Meter lang und der zweite (untere) 750 Meter lang, in einer Entfernung von

Rybník Gefeller Teich a vodní příkopy z něj vedoucí na katastrální mapě z roku 1842 (www.cuzk.cz)
 Gefeller Teich und seine Entwässerungsgräben auf der Katasterkarte vom Jahr 1842 (www.cuzk.cz)

70 Metern voneinander. Der obere Graben führte zu einem hölzernen Objekt in der Nähe des Mundloches des Festenberg Stollens, welcher mit einem Wasserrad ausgestattet war und seine Ausnutzung heutzutage nicht mehr bekannt ist. Auf dem unteren Wassergraben wurden neben dem Wasser von der Mauritius Hütte auch das Wasser vom Festenberg Stollen eingeleitet. Noch in der Mitte des 19. Jh. waren beide Gräben vollkommen funktionsfähig, aber am Ende des 19. Jh., auf einer Wasserkarte aus jener Zeit, wurde nur einer der Gräben erwähnt, und zwar als zerfallen.

Der Gefeller Teich ist heutzutage zwar ohne Wasser, aber vollkommen erhalten. In südlicher und westlicher Seite ist ein gewaltiger aufgeschütteter Damm mit erkennbaren Durchlässen, auf der nördlichen Seite ist er teilweise ausgemauert. Der Zuflusskanal ist bis heute relativ gut erhalten, aber beide Kanäle, welche zum Wasserauslauf dienten, sind jetzt praktisch nicht mehr erkennbar, trotzdem dass sie noch auf Luftaufnahmen der 30er Jahre des 20. Jh. gut zu sehen sind.

Vodní příkop k dolu Mauritius

Pro účely báňského a hutního provozu v historickém cínovém revíru Hřebečná vznikl během staletí důmyslný systém vodního hospodářství, který patří k nejrozsáhlejším svého druhu v českých zemích. Na ploše pouhých 3,5 km² zde byl počínaje 16. stoletím vybudován jedinečný systém báňských rybníků a přírodních a odvodních kanálů, jejichž souhrnná délka přesahovala 10 km.

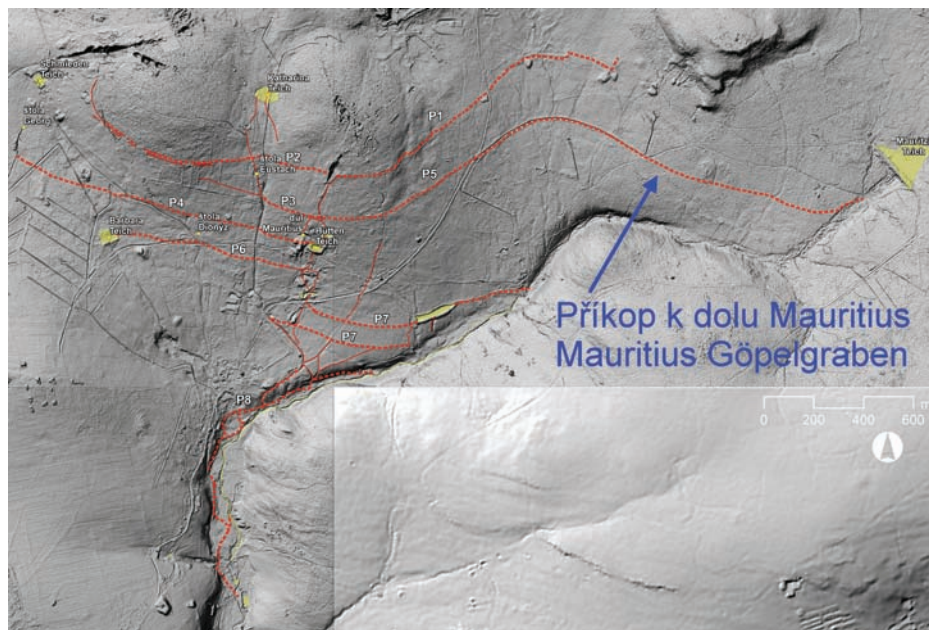
K relativně mladším vodním dílům patří vodní příkop k dolu Mauritius, zvaný Göpelgraben, který byl vybudován po polovině 18. století (kolem roku 1760) s cílem zajistit pohonnou vodu

jednak pro tehdy nový těžní stroj dolu, jednak pro úpravárenská a hutní zařízení v jeho okolí. Příkop začíná na pravém břehu Červené Bystřice asi 200 m pod hrází Mrtvého rybníka v nadmořské výšce 985 m, odkud pokračoval lesem právě do těchto míst a širokým obloukem pak vedl až nad žentourovou jámu dolu Mauritius, kde končí v 975 m n. m. Jeho celková délka činila téměř 2 400 m při šířce okolo 40 cm. Boky příkopu byly nasucho vyzděny velkými kameny místního původu – v úvodní části čedičovými, na návrší nad dolem převážně žulovými. Kamennými plotnami byl příkop původně kryt i svrchu, část zastropení z plochých žulových a svorových kamenů se v reliktech dosud zachovala.

Celkově však do současnosti zbyla z příkopu jen malá část, neboť zejména ve své střední části byl překryt novodobými melioracemi. Město Abergutten za přispění Karlovarského kraje a s pomocí Spolku přátel dolu sv. Mauritius se nyní snaží alespoň část příkopu u dolu Mauritius obnovit. Zjistilo se přitom, že příkop byl až 1 m hluboký a jeho dno bylo izolováno vrstvou jílu.

Průběh příkopu k dolu Mauritius je v okolí zastávky č. 4 překryt novodobými melioracemi
Der Verlauf des Wassergabens zur Grube Mauritius ist in der Umgebung von der Haltestelle No. 4 überdeckt mit modernen Meliorationen

Celkový rozsah báňského vodního hospodářství na Hřebečné
Gesamtes Ausmaß der Bergbauwasserwirtschaft in Hengstererben

Wassergraben zur Grube Mauritius

Im Zusammenhang mit dem Zinnbergbau und der Erzaufbereitung entwickelte sich im Hengstererbener Revier im Verlauf der Jahrhunderte ein durchdachtes Wasserwirtschaftssystem, welches zu dem größten seiner Art im Königreich Böhmen gehörte. Auf einer Gesamtfläche von rund 3,5 km² war hier bereits ab dem 16. Jh. ein einzigartiges System von Teichen und Kunstgräben in einer Gesamtlänge von mehr als 10 km ausgebaut.

Zu den relativ jüngeren Wasserkanälen gehört der Wassergraben zur Grube Mauritius, welcher Göpelgraben genannt war. Dies wurde in der zweiten Hälfte des 18. Jh. ausgebaut (um das Jahr 1760), mit der Absicht, genug Wasser für die damals neu errichtete Fördermaschine und für die in der Umgebung gelegenen Verarbeitungsanlagen zu schaffen. Der Wassergraben hat seinen Anfang am rechten Ufer des Baches Rote Wistritz, etwa 200 Meter unterhalb des Behrischen Teiches (Mrtvý rybník) in 985 m Seehöhe. Von hier aus führt er dann weiter bis auf diese Stelle und dann im breiten Bogen bis oberhalb der Mauritius Grube, wo seine Strecke in 975 m Seehöhe endet. Seine Gesamtlänge war also 2400 Meter und die durchschnittliche Breite betrug 40 cm. Die Wände von diesem Graben waren mit großen Steinen aus der hiesigen Umgebung ausgemauert, und zwar in dem Anfangsteil waren das große Basaltsteine und auf dem Hang über der Mauritius Grube waren das Granitsteine. Der Wassergraben war in seinem ganzen Verlauf mit großen Steinplatten überdeckt, welche heute teilweise noch erhalten sind.

Insgesamt sind aber bis zum heutigen Tage nur relativ kurze Abschnitte von diesem Wassergraben erhalten, weil vor allem in seinem mittleren Teil durch die Melioration dieser praktisch zerstört wurde. Die Stadt Abertamy, in Zusammenarbeit mit dem Karlsbader Kreis und dem Verein der Freunde der Grube des hl. Mauritius habe die Arbeiten aufgenommen, welche zur Rekonstruktion dieses Grabens, zumindest in der Nähe der Mauritius Grube, führen sollen. In der Anfangsphase dieser Arbeit wurde erkundet, dass der Wassergraben bis zu 1 Meter tief war und sein Boden mit einer Lehmschicht abgedichtet war.

*Původní partie příkopu v lese pod Mrtvým rybníkem
Ursprüngliche Partie des Wassergabens im Wald
unterhalb des Behrischen Teiches (Mrtvý rybník)*

Mrtvý rybník

Zdaleka největším pozůstatkem báňského vodohospodářství na Hřebečné je Mrtvý rybník. Jde o umělou vodní nádrž, která byla vybudována krátce po polovině 18. století jako rezervoár vody

pro vodní příkop, jímž byla přiváděna pohonná voda k dolu Mauritius. Podle dolu Mauritius byl rybník také pojmenován – byl označován jako Maurizi Teich nebo podle staršího názvu dolu, který od svého založení v roce 1545 až do 17./18. století nesl jméno svého zakladatele Paula Beera (Behra), také Behrischer Teich (Behrův rybník).

Mrtvý rybník byl založen v pramenné oblasti Červené Bystrice v oblasti rašelinišť pod Božidarským Špičákem v nadmořské výšce 1 000 m. Jeho rozloha se pohybuje okolo 17 000 m², mohutná sypaná hráz má délku téměř 170 m. Rybník je v současnosti součástí národní přírodní rezervace Božidarské rašeliniště. Rašelina se v minulosti v okolí rybníka i dobývala, o čemž dosud svědčí základy sušárny borek na jeho severním břehu.

Behrischer Teich

Mit großem Abstand der größte Überrest der Wasserwirtschaft, welche mit dem Bergbau in Hengstererben zusammenhängt, ist der Behrische Teich, heute als Mrtvý rybník bekannt. Es handelte sich um einen Wasserspeicher, welcher kurz nach der Mitte des 18. Jh. ausgebaut wurde. Wichtigste Ausnutzung dieses Wasserreservoir war Wasser zu speichern, welches danach durch den Wassergraben zu technologischen Anlagen in der Gegend von der Grube Mauritius geleitet und auch dort gebraucht wurde. Nach der Grube Mauritius war auch der Teich als Maurizi Teich bezeichnet, der Name Behrischer Teich weist auf den Gründer und ersten Besitzer der Grube Mauritius Paul Beer (Behr) hin, deren Name die Grube Mauritius von seiner Gründung im Jahr 1545 bis zum 17./18. Jh. trug.

Der Behrische Teich war im Quellgebiet des Baches Wistritz, in einem Moorland unterhalb des Gottesgaber Spitzbergs in 1000 Meter Seehöhe gegründet. Seine Fläche erreicht fast 17 000 m². Der gewaltige, aufgeschüttete Damm ist 170 Meter lang. Der Teich ist heutzutage Teil Naturschutzgebiet Gottesgaber Moor. Torf wurde auch in der Gegend des Behrischen Teiches abgebaut, was bis heute Grundmauer von alten Trockeneinrichtungen an seinem nördlichen Rand beweisen.

Mrtvý rybník
Behrischer Teich

Uranový důl Barbora

Důl Barbora byl v 50. letech 20. století součástí podniku Jáchymovské doly, který se v této oblasti zabýval těžbou uranové rudy pro potřeby sovětského zbrojního průmyslu. Hloubení jámy Barbora probíhalo v letech 1948 až 1955, během nichž bylo dosaženo celkové hloubky 428 m. Prvním patrem byla Čertova štola (stařina z 18. stol.) a dále bylo vyraženo osm nových pater v pravidelných hloubkových rozestupech. Na některých patrech došlo k propojení se sousedními šachtami Eva, Jiřina a Východní Abertamy. Důl Barbora patřil v rámci Jáchymovských dolů k těm větším – z tzv. žilného uzlu Barbora-Eva bylo vytěženo celkem 1 725 tun uranu, čímž byl tento uzel druhý nejproduktivnější z celého revíru.

Tomu odpovídal i poměrně rozsáhlý povrchový areál dolu, který zahrnoval kromě vlastní šachty a strojovny také trafostanici, kompresorovnu, administrativní budovu, větrací objekt, několik dílen a skladů a tzv. RASS – radiometrický třídič ruské výroby.

Nechvalně proslulou součástí jáchymovských dolů byly pracovní tábory, ve kterých byli drženi kromě běžných zločinců také političtí vězni. Tábor Barbora (oficiálně značen jako Vršek podle

Ubikace vězňů v roce 1991

Unterkünfte für Häftlinge, Aufnahme aus dem Jahr 1991

Ještě nekompletní areál dolu Barboru na leteckém snímku z roku 1952, patrně jsou zde ještě domy zaniklé osady Werlsberg/Vršek (<http://kontaminace.cenia.cz>)

Noch nicht vollständig ausgebautes Areal der Grube Barbora auf einer Luftaufnahme aus dem Jahr 1952.

Es sind noch Häuser der verschwundenen Ortschaft Werlsberg/Vršek zu sehen (<http://kontaminace.cenia.cz>)

Ústí jámy Barbora
Die Hängebank der Grube Barbora

zaniklé osady, která zde stála a původně se jmenovala Werlsberg) byl v provozu v letech 1951–1957 a jeho kapacita byla 800 až 1 000 vězňů. Kvůli klimatickým podmínkám v nadmořské výšce 960 m, vysoké úrazovosti v dole a přísnému režimu patřil tento tábor k nejhorším ze všech jáchymovských lágrů. Každý návštěvník tohoto místa by měl věnovat krátkou tichou vzpomínku stovkám odsouzených, kteří zde těžkou a nebezpečnou prací v dole trávili své mnohaleté nespravedlivé tresty.

Na přelomu 50. a 60. let byly zásoby uranu vytěženy a místní doły byly likvidovány. Na dole Barbora pak ještě zhruba 10 let sídlila vojenská posádka. Postupná demolice všech budov byla dovršena před pěti lety. I obrovská halda hlíny pod silnicí, která byla po desítky let dominantou okolí, je dnes jakožto zdroj šterku již z větší části odtěžena. Blíží se tak doba, kdy celý důl a tábor Barbora bude připomínat pouze betonová deska na zasypané šachtě.

Urangrube Barbora

Die Grube Barbora war in den 50er Jahren des 20. Jh. ein Teil des staatlichen Unternehmens Jáchymovské doły (Joachimsthaler Bergwerke). Dieses Unternehmen wurde nur für den Zweck gegründet, Uran (Pechblende) für die Sowjetische Kriegswirtschaft zu fördern. Die Grube Barbora wurde zwischen 1948 und 1955 abgeteuft. Während dieser Zeit erreichte sie eine Gesamttiefe von 428 Meter. Die erste Sohle entsprach dem Teufel Stollen, dies war ein altes Bergwerk aus dem 18. Jh. Weiterhin wurden noch insgesamt 8 Sohlen in regelmäßigem Abstand voneinander herausgeschlagen. Auf einigen Sohlen waren auch Verbindungsstrecken zu benachbarten Gruben aufgeföhren, und zwar zu den Schächten Eva, Jiřina und Východní Abertamy.

Správní budova dolu Barbora v roce 1991
Verwaltungsgebäude des Schachtes Barbora, Aufnahme aus dem Jahr 1991

Die Grube Barbora war im Joachimsthaler Revier eine der wichtigsten. Von den Gängen im Raum der Schächte Barbora und Eva wurden insgesamt 1725 Tonnen Uran gewonnen, womit dieser Raum der zweitproduktivste im Joachimsthaler Revier war. Diesem Ausmaß der Förderung entspricht auch die Ausstattung und Größe des Areals auf der Oberfläche. Neben der Grube waren hier auch noch Maschinenhaus und Trafostation, Kompressorstation, Bürogebäude, Belüftungsanlagen sowie weitere Lager und Werkstätten. Außerdem war hier auch ein RASS – radiometrischer Separator russischer Provenienz.

Ein trauriges Kapitel der Joachimsthaler Bergwerke sind die Arbeitslager, in denen neben den „normalen Kriminellen“ auch politische Häftlinge untergebracht waren. Das Lager Barbora (offiziell Vršek (Werlsberg) genannt, nach der verschwundenen Ortschaft, welche in Nähe lag) war in den Jahren 1951–1957 belegt und seine Kapazität betrug zwischen 800 und 1000 Häftlingen. Wegen den harten klimatischen Bedingungen in 960 Metern Meereshöhe gab es eine hohe Unfallrate und ein strenges Lagerregime. Dieses Lager gehörte zu den berühmtesten aller Joachimsthaler Lager. Jeder Besucher soll hier der Gefangenen gedenken, welche unter den schrecklichen Bedingungen an diese Stelle litten.

Am Ende der 50er Jahre waren die Uranvorkommen fast ausgeschöpft und das hiesige Bergwerk war zur Liquidierung verurteilt. Die Gebäude der Grube Barbora waren danach noch etwa 10 Jahre Unterkunft für eine kleine militärische Garnison. Schritt für Schritt wurde das ganze Areal liquidiert und der letzte Abriss erfolgte vor 5 Jahren. Auch die riesige Halde, welche über Jahrzehnte die Umgebung dominierte, verschwindet schrittweise und wird als Baumaterial genutzt. Bald wird nur die Betonplatte an den zugeschütteten Schacht und das ganze Grubenareal erinnern.

Uranový důl Východní Abertamy

Jáma Východní Abertamy byla hloubena v letech 1954 až 1958, dosáhla hloubky 315 m a byla z ní ražena čtyři důlní patra. Oproti dolu Barbora patřily Východní Abertamy spíše k méně významným dolům a práce zde prováděné měly převážně průzkumný charakter. Důl však měl význam jakožto spojnice abertamského důlního pole s centrálním jáchymovským revírem – jeho 3. patro bylo totiž propojeno s 2. patrem jámy Jeroným a se 4. patrem jámy Barbora. To znamená, že horník, který sfáral v Abertamech na jámě Jeroným, mohl pod zemí projít přes šachty Východní Abertamy, Barbora, Jiřina, Rovnost, Svornost a Zdař Bůh až za Jáchymov a teprve tam, po více než 9 km, vyfárat opět na povrch na úpatí Klínovce.

Bývalá strojovna dolu Východní Abertamy
Ehemaliges Maschinenhaus der Grube Východní Abertamy

Urangrube Východní Abertamy

Urangrube Východní Abertamy wurde zwischen den Jahren 1954 und 1958 abgeteuft und hat eine Gesamttiefe von 315 Metern erreicht. Insgesamt waren auf dieser Grube 4 Sohlen herausgeschlagen. In Gegensatz zur Grube Barbora haben die Arbeiten auf der Grube Východní Abertamy nie ein nennenswertes Ausmaß erreicht. Die hier durchgeführten Arbeiten hatten vor allem den Charakter der Erkundung. Dieser Schacht hatte seine Bedeutung vor allem als Verbindungsschacht zwischen dem westlichen und östlichen Teil des Joachimsthaler Reviers. Aufgrund der Tatsache, dass die 3. Sohle dieses Schachtes mit der 2. Sohle der Grube Jeroným (Hieronymus) in Abertham und mit der 4. Sohle des Schachtes Barbora verbunden war, konnte der Bergmann, welcher in Abertamy eingefahren war, zu Fuß bis zum Rand des Keilberges unter Tage gehen, also mehr als 9 km. Diese Strecke verläuft durch die Schächte Jeroným, Východní Abertamy, Barbora, Jiřina, Rovnost, Svornost und Zdař Bůh.

Vodní příkop ke štole Anna a Ďábelský cech

Krásnou ukázkou báňského vodohospodářství na Hřebečné je i vodní příkop vedoucí ke štole Anna. Ústí této štoly se nachází přímo naproti ústí dědičné štoly Blasius na levém břehu Bystřice, štolou však nebyly dobývány cínové rudy, ale rudy stříbra. Levý břeh Bystřice je totiž v těchto místech budován fylity, jež jsou protínány žilami jáchymovského typu. Kdy byla štola Anna založena, není z písemných pramenů známé, pracovalo se v ní však ještě v polovině 19. století. Šlo spíše jen o průzkumné dílo, které nemělo větší ekonomický význam.

Přesto však vodní příkop, který k této štole vede, nepatří k nejmenším. Jako zdroj vody pro něj sloužil bezejmenný rybníček o rozloze 1 300 m² založený na návrší pod mnohem pozdějším dolem Východní Abertamy. Od tohoto rybníčku pak příkop vede na vzdálenost 900 m až ke štole Anna, místy je i zdvojený. Příkop, který je do dnešní doby z větší části dobře dochovaný, přitom nesloužil jen pro potřeby štoly Anna. Jeho krátká odbočka vedla i k tzv. Dábelskému cechu (Teufel Zeche), ve kterém se rovněž těžily stříbrné rudy a který byl po druhé světové válce zkoumán na obsah uranových rud. Po poválečném průzkumu zbyla poměrně rozsáhlá halda u štoly č.2, v místě šurfu č. 34/1 se nachází hluboký propad.

Příkop ke štole Anna vede v téměř celém svém průběhu po hranici katastrálního území Abertam/Hřebečné a Jáchymova, která je vyznačena řadou kamenných mezníků.

Vodní příkop k dolu Anna
Wassergraben zum Anna Stollen

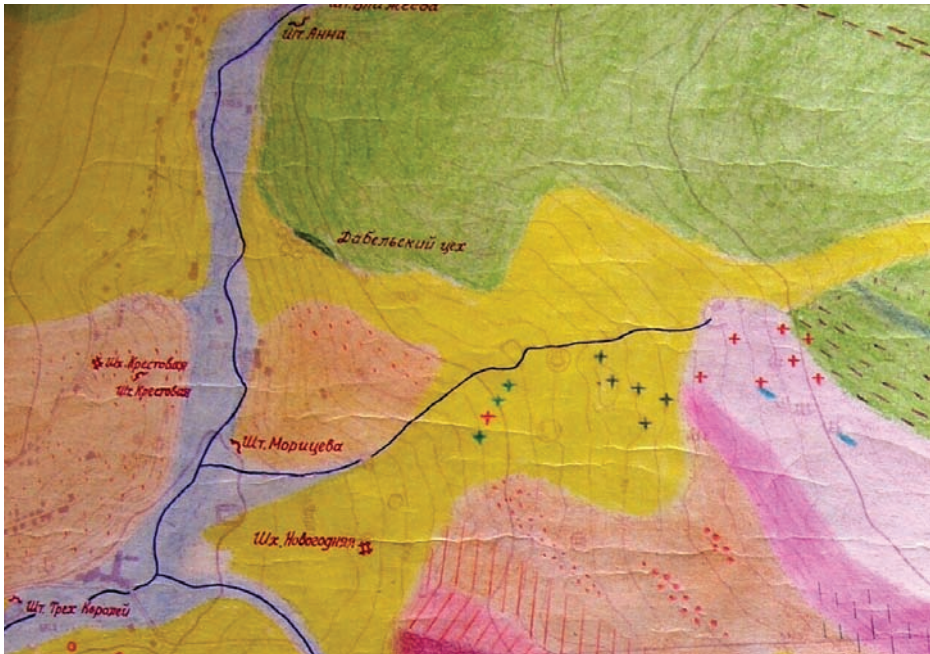
Dábelský cech (šurf 34/1)
Teufel Zeche (Schurf 34/1)

Wassergraben zum Anna Stollen und Teufel Zeche

Ein schöner Beleg für die Wasserwirtschaft in Hengstererben ist auch der Wassergraben, welcher zum Anna Stollen führt. Das Mundloch dieses Stollens befindet sich direkt gegenüber dem Blasius Stollenmundloch, auf der anderen Uferseite. Mit diesem Stollen wurden aber nicht die Zinnerze abgebaut, hier ging es um Silbererze. Das linke Ufer des Wistritzbaches wird in dieser Gegend vom Schiefer gebildet, welche durch Erzgänge vom Joachimsthaler Typus durchgeschnitten waren. Genauere Angaben über den Beginn der Arbeiten in diesem Stollen sind nicht bekannt, in jedem Fall wurde er noch in der ersten Hälfte des 19. Jh. in Betrieb. Es handelte sich wahrscheinlich um einen Versuchsabbau, welcher niemals eine größere Bedeutung erreicht hat.

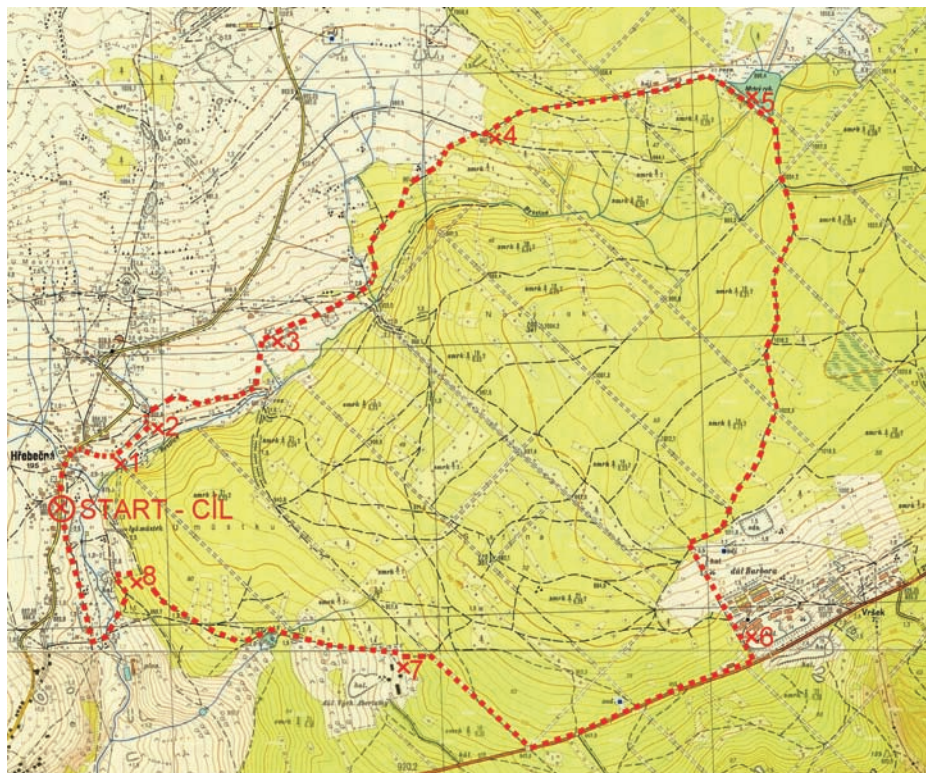
Trotz dieser Tatsache ist der Wassergraben, welcher zum Anna Stollen führt, nicht gerade klein. Als Wasserquelle wurde für diesen Graben der Teich genutzt, welcher unterhalb der deutlich später gegründeten Grube Východní Abertamy liegt und eine Fläche von 1300 m² aufweist. Von diesem Teich aus führt der Wassergraben bis zum Anna Stollen, also rund 900 Meter, und teilweise ist auch verdoppelt. Dieser Graben, welcher bis heute gut erhalten ist, führte das Wasser nicht nur zum Anna Stollen, sondern mit Hilfe eines kurzen Abzweiges auch zur Teufel Zeche. In dieser Grube, in welcher ursprünglich Silbererze gefördert wurden, wurde nach dem Zweiten Weltkrieg auch Uran gesucht. Nach den Untersuchungsarbeiten in der Nachkriegszeit bleibt eine große Halde von Stollen No. 2 und auf der Stelle, wo Schurf No. 34/1 war, ist ein tiefer Bruch zu sehen.

Der Wassergraben zum Anna Stollen führt in seine Gesamtlänge entlang Katastergrenze zwischen Joachimsthal, Abertham und Hengstererben, welche mit großen Grenzsteinen markiert ist.

Dábel'ský cech a štola Anna na ruské geologické mapě okolí Jáchymova z přelomu 40. a 50. let minulého století
Teufel Zeche und Anna Stollen auf einer russischen geologischen Karte des Joachimsthaler Reviers (Wende der 40er
und 50er Jahre des 20. Jh.)

Plánovaná trasa výšlapu *Vorgesehene Wegstrecke*

Vydal/Herausgegeben von:

Spolek přátel dolu sv. Mauritius/*Verein der Freunde der Grube St. Mauritius*

Texty/Texte: Michal Urban, Norbert Weber

Foto/Fotos: Jan Albrecht, Michal Urban, Norbert Weber

Překlad/Übersetzung: Marek Nesrsta, Ulrich Möckel

Náklad/Auflage: 100 ks/*Stück*

© Hřebečná 2014